

مدیریت و فرماندهی

سرشناسه: میرزاده، رضا، ۱۳۴۲

عنوان و پدیدآور: مدیریت و فرماندهی بسیج

مشخصات نشر: تهران: سازمان بسیج کارمندان، کارگران و اصناف کشور، واحد رسانه‌ای فرهنگ جاودان، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری: ۲۰۵ ص.

شابک: 978-964-06-9940-9

یادداشت: کتابنامه: ص ۲۰۲-۲۰۵

موضوع: مدیریت (اسلام).

موضوع: فرماندهی (اسلام).

موضوع: نیروهای مسلح - بسیج - مدیریت.

شناسه افزوده: سازمان بسیج کارمندان، کارگران و اصناف کشور، واحد رسانه‌ای فرهنگ جاودان

ردمبندی کنگره: ۹م۹ الف/۹۱۵ UA

رده‌بندی دیویی: ۳۵۵/۲۸۰۹۵۵

شماره کتابخانه ملی: ۳۷۶۴۶-۸۵م

نام کتاب: مدیریت و فرماندهی

مؤلف: سیدرضا میرزاده

ویراستار: لیلا زهدی

حروف نگار: معصومه خسروی

طرح جلد و صفحه‌آرا: فخری مرجانی

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۵

ناشر: واحد رسانه‌ای سازمان بسیج کارمندان، کارگران و اصناف

آماده‌سازی و اجرا: آتلیه فرهنگ جاودان

قیمت: ۱۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۶-۹۹۴۰-۹ 978-964-06-9940-9

تلفن پخش: ۰۲۱-۶۶۹۶۸۰۴۴

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است.»

فهرست

مقدمه

فصل اول: مدیریت چیست؟

تاریخچه.....	۱۹
مدیریت از حیث ماهیت.....	۲۲
مدیریت از حیث مسئولیت.....	۲۶
اهمیت و ضرورت مدیریت از دیدگاه اسلام.....	۲۷
دلایل پیچیدگی مدیریت.....	۳۰
تعریف مدیریت.....	۳۲
مفهوم مدیریت.....	۳۲
تعریف مدیریت اسلامی.....	۳۵
مدیریت و فرماندهی.....	۳۶
مدیریت و رهبری.....	۳۹
تفاوت رهبری و مدیریت.....	۴۰
خودآزمایی.....	۴۲

فصل دوم: اصول مدیریت

۴۵.....	مقدمه.....
۴۸.....	اصل برنامه‌ریزی.....
۵۰.....	هدف و ویژگی‌های آن.....
۵۰.....	مراحل برنامه‌ریزی.....
۵۱.....	انواع برنامه‌ریزی.....
۵۳.....	فواید و معایب برنامه‌ریزی.....
۵۵.....	اصل سازماندهی.....
۵۵.....	تعریف سازمان.....
۵۶.....	انواع سازمان‌های اجتماعی.....
۵۷.....	ویژگی‌های سازمان رسمی.....
۵۸.....	ویژگی‌های سازمان غیر رسمی.....
۵۸.....	سازماندهی.....
۶۱.....	مراحل چهارگانه سازماندهی.....
۶۲.....	انواع سازماندهی.....
۶۳.....	سیستم و انواع آن.....
۶۶.....	اصل هدایت و رهبری.....
۶۶.....	تعریف.....
۶۸.....	هدایت در سازمان.....
۶۸.....	هدایت در اسلام.....
۷۱.....	اصل نظارت و کنترل.....
۷۱.....	تعریف لغوی.....
۷۱.....	نظارت و کنترل در قرآن.....

۷۳.....	نظارت و کنترل از نظر علم مدیریت
۷۴.....	فرایند نظارت و کنترل سازمانی
۷۴.....	نقش زمان در تحقق نظارت و کنترل
۷۵.....	تقسیم بندی نظارت و کنترل
۷۶.....	ویژگی های نظارت و کنترل
۷۸.....	خودآزمایی

فصل سوم: تصمیم گیری

۸۱.....	تعریف تصمیم گیری
۸۲.....	مبانی تصمیم گیری
۸۲.....	اهمیت تصمیم گیری
۸۴.....	عوامل مؤثر در تصمیم گیری
۸۵.....	شیوه های تصمیم گیری
۸۹.....	مراحل تصمیم گیری
۹۰.....	انواع تصمیم گیری
۹۰.....	آفات تصمیم گیری
۹۴.....	خودآزمایی

فصل چهارم: تفویض اختیار و تشکیل جلسه

۹۷.....	اختیار چیست؟
۹۷.....	منشأ اختیار کدام است؟
۱۰۰.....	تعریف تفویض اختیار
۱۰۱.....	اهمیت تفویض اختیار

۱۰۲.....	تقسیم بندی تفویض اختیار.....
۱۰۲.....	اصول تفویض اختیار.....
۱۰۴.....	فواید تفویض اختیار.....
۱۰۵.....	دلایل ضرورت تفویض اختیار.....
۱۰۵.....	شرایط تفویض اختیار.....
۱۰۶.....	فرایند تفویض اختیار.....
۱۰۶.....	موانع تفویض اختیار.....
۱۰۷.....	تشکیل جلسه.....
۱۰۷.....	تعریف جلسه.....
۱۰۸.....	ضرورت تشکیل جلسه.....
۱۰۹.....	تقسیم بندی جلسات.....
۱۱۰.....	راهکارهای اثربخشی جلسات.....
۱۱۱.....	الگوی یک جلسه مناسب.....
۱۱۲.....	خودآزمایی.....

فصل پنجم: مدیریت در بسیج

۱۱۵.....	آشنایی با بسیج.....
۱۱۵.....	تعریف لغوی.....
۱۱۶.....	تعریف اصطلاحی.....
۱۱۷.....	تعریف بسیج در انقلاب اسلامی.....
۱۱۹.....	تعریف فرهنگ و تفکر بسیجی.....
۱۱۹.....	سلسه مراتب آشنایی با بسیج.....
۱۱۹.....	مبانی.....

۱۲۳.....	اصول.....
۱۲۸.....	عرصه‌ها.....
۱۳۲.....	کارکردها.....
۱۳۳.....	مأموریت‌ها.....
۱۳۳.....	ذاتی.....
۱۳۴.....	همکاری.....
۱۳۴.....	استنتاجی.....
۱۳۵.....	سلسله مراتب فرماندهی در بسیج.....
۱۳۶.....	سبک‌های مدیریت.....
۱۳۸.....	عوامل مؤثر در انتخاب سبک‌ها.....
۱۳۹.....	سبک مدیریت در بسیج.....
۱۴۰.....	اثر بخشی، بهره‌وری، کارآیی.....
۱۴۱.....	اثر بخشی.....
۱۴۲.....	کارآیی.....
۱۴۳.....	بهره‌وری.....
۱۴۳.....	فن سخنوری.....
۱۴۳.....	تعریف.....
۱۴۴.....	علوم مؤثر در فن بیان.....
۱۴۶.....	اهمیت قدرت بیان.....
۱۴۶.....	نمونه‌های تاریخی.....
۱۴۷.....	عوامل مؤثر در فن سخنرانی.....
۱۴۷.....	اهداف سخنرانی.....
۱۴۸.....	عوامل مؤثر در موفقیت سخنران.....

خودآزمایی.....	۱۵۰
----------------	-----

فصل ششم: ویژگی‌های مدیر بسیجی

از نظر قرآن.....	۱۵۳
از نظر امیرالمؤمنین.....	۱۵۴
مدیریت امام خمینی (ره) الگویی بی‌نظیر در عصر غیبت.....	۱۵۸
از نظر مقام معظم رهبری.....	۱۶۰
عناصر تعیین کننده در مدیریت بسیجی.....	۱۶۱
تفکر بسیجی.....	۱۶۳
مصادیق و نمونه‌های مدیران بسیجی.....	۱۶۳
سایر ویژگی‌های یک مدیر بسیجی.....	۱۶۶
ویژگی‌های سلبی.....	۱۶۸
خودآزمایی.....	۱۷۰

فصل هفتم: مدیریت اقشاری در بسیج

تعریف قشر.....	۱۷۴
معیارهای مؤثر در قشربندی.....	۱۷۴
نقش‌ها از نظر خدمت در بسیج.....	۱۷۵
ویژگی‌های قشربندی اجتماعی.....	۱۷۵
اصل فراگیری در بسیج.....	۱۷۶
تقسیم بندی قشری مدیران.....	۱۷۶
وجه تشابه اقشار.....	۱۷۹
وجه تمایز اقشار.....	۱۸۰

خودآزمایی..... ۱۸۲

فصل هشتم: نکته‌ها و توصیه‌های آموزنده

مقاطع یک دوره مسئولیتی.....	۱۸۵
شیوه صدور دستور.....	۱۸۸
جدیت و اقتدار.....	۱۸۹
آراستگی و نظم.....	۱۸۹
خوش بینی و حسن ظن.....	۱۹۰
تمرکز گرایی.....	۱۹۱
بهره‌وری.....	۱۹۱
نفوذ معنوی و افزایش انگیزه.....	۱۹۲
روش اقناعی.....	۱۹۳
فراهم کردن محیطی رضایت بخش.....	۱۹۳
توصیه‌هایی برای تعامل با اقشار.....	۱۹۶
سایر تعاملات مدیر بسیجی.....	۱۹۷
نقش خانواده کارکنان در موفقیت مدیر.....	۱۹۸
آگاهی، به روز بودن، بصیرت.....	۱۹۸
چند توصیه دیگر.....	۲۰۰
خودآزمایی.....	۲۰۱

مقدمه

مدیریت با خلقت بشر همراه بوده است و به اندازه‌ای اهمیت دارد که شقاوت و سعادت انسان‌ها به اعمال صحیح یا غلط آن در همه عرصه‌ها وابسته است. بسیاری از صاحب‌نظران و اندیشمندان معتقدند برخلاف قدمت این موضوع به قدمت خلقت بشر، شاید کمتر یا بیشتر از ۳۰۰ سال است که مدیریت اجازه یافته خود را به عنوان یک علم مستقل عرضه کند. مدیریت همزمان با پیشرفت بشر تکامل یافته و بر پیچیدگی آن افزوده شده است. برخلاف اختلاف نظر صاحب‌نظران در تعریف، اصول و تقسیم‌بندی موضوعات آن و ... همه بر ضرورت، اهمیت، پیچیدگی و علمی کردن و متناسب نمودن آن با تحول تکنولوژیکی اشتراک نظر دارند. بیش از ۱۴۰۰ سال پیش با نزول آیات وحی بر قلب مبارک پیامبر عظیم الشان اسلام، بر ضرورت رعایت معیارهای انسانی، اخلاقی و اسلامی در اداره امور خرد و کلان جامعه تأکید و راه‌های تحقق مدیریت بر مبنای دسترسی به سعادت برای بشریت به عنوان یک رسالت به پیامبر اکرم (ص) ابلاغ شد. شاید به همین دلیل است که می‌گویند مدیریت، تنها علم و تجربه نیست بلکه علاوه بر آنها و

حتی مهمتر از آنها، هنر به معنای استعداد خدادادی است که به صورت زمینی در اختیار بشر قرار گرفته تا در آن به وسیله علم و تجربه در مسیر هدف متعالی یعنی رسیدن به کمال گام بردارد. تألیف این کتاب در حد بضاعت گامی کوچک در این مسیر سخت و طاقت‌فرسا است. با عنایت به گستردگی اعمال مدیریت در مجموعه بزرگ بسیج، تمرکز بر این موضوع و طبقه‌بندی صحیح آن متناسب با دوره‌های آموزشی فراگیران اعم از پایوران، افسران و نیروهای بسیجی که در جایگاه فرماندهی و مدیریت قرار دارند. بسیار حائز اهمیت بوده و دانشکده علوم و فنون نیروی مقاومت به عنوان مرجع علمی و آموزشی نمسا در این راستا رسالتی سنگین برعهده دارد.

مؤلف با توجه به پیشینه بحث، سابقه تدریس در مرکز فوق، نیاز سنجی رودرو و نوع طبقه‌بندی دوره‌های آموزشی و تطبیق متن و منابع با نیازها اقدام به تألیف نموده است، لذا از جمله اهداف کتاب ارائه منبعی متناسب با نیاز دوره‌های آموزشی بسیج در راستای ارتقای سطح آگاهی فراگیران در موضوع مدیریت و فرماندهی در چارچوب برنامه زمان‌بندی شده معادل دو واحد درسی است.

به منظور هدایت صحیح فراگیران و تطبیق آنچه می‌آموزند با آنچه قرار است عمل نمایند، متن از دو بخش کلی «نظری و کاربردی» تشکیل شده و ترتیب و توالی موضوعات در سرفصل‌ها و بخش‌ها و زیربخش‌ها دقیقاً رعایت شده است. علاوه بر آن با عنایت به این که در بعضی دوره‌ها فراگیران از مقاطع تحصیلی و سنی متفاوتی برخوردارند، ساختار متن به گونه‌ای تنظیم شده است که تا حدود زیادی نیاز فراگیران را برطرف نماید زیرا در این کتاب علاوه بر مراجعه به

حداقل پنجاه منبع علمی، از تجربیات گسترده مؤلف در عرصه مدیریت در بسیج و تطبیق متن با این تجربیات حداکثر بهره‌برداری به عمل آمده و حتی‌الامکان سعی شده چه در بخش نظری و چه در بخش کاربردی وجه مشترک دیدگاه‌های صاحب‌نظران علم مدیریت ارائه گردد، با این امید که مقبول درگاه خداوند متعال قرار گیرد.

مؤلف